

**ეკონომიკური რეზიუმე:
ანალიზი, პრობლემები,
პერსპექტივები**

**მცირე ბიზნესის სახელმწიფო მხარდაჭერის
გაძლიერების ძირითადი მიმართულებები და
პრიორიტეტები საქართველოში**

DOI:10.36962/ECS105/3-4/2023-07

ვალერ მაჭარაშვილი,
ბიზნეს ტექნოლოგიების ფაკულტეტის დოქტორანტი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
valer.matcharashvili@yahoo.com

ვალერი მოსიაშვილი
ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი
საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი, სეუ
vmosiashvili@seu.edu.ge

რეზიუმე

მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება ერთ-ერთ პრიორიტეტულ ამოცანას წარმოადგენს. მცირე და საშუალო ბიზნესი, როგორც ეროვნული ეკონომიკის ქვესისტემა და ეკონომიკური აქტიურობის განსაკუთრებული ფორმა, ვერ განვითარდება მხოლოდ მისთვის შექმნილი გარეშე პირობების წყალობით, როგორც ხელსაყრელიც არ უნდა იყოს ის. ეროვნულ ეკონომიკაში უნდა შეიქმნას, „გამოიზარდოს“ განსაკუთრებული ინსტიტუტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ მცირე და საშუალო ბიზნესის მდგრად აღწარმოებას. განხილულია მეცნიერების სხვადასხვა დარგებში „წარმატების“ ცნების კვლევისადმი მიდგომების ევოლუცია და ამის საფუძველზე დაზუსტებულია მისი არსი, გაანალიზებულია მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმატების თავისებურებები ჩვენს ქვეყანაში. მოცმულია წა-

რმატების ფაქტორების ანალიზი. მოცემულია ფაქტორების ავტორისეული კლასიფიკაცია, რომელიც ეფუძნება შინაგან და გარეგან ფაქტორებად მათ დაყოფას; შინაგანი ფაქტორები აკონტროლებენ თავად კომპანიებს, ხოლო გარეგანი ფაქტორები კომპანიების საზღვრებს სცდება და გავლენას ახდენენ სრულად კომპანიის საქმიანობაზე.

საკვანძო სიტყვები: მცირე ბიზნესი, სახელმწიფო მხარდაჭერა, გრანტი, წარმოების ზრდა, მენარმეობა.

ძირითადი ტექსტი

საქართველოში ბოლო პერიოდში ნათლად იქნა გამოკვეთილი ევროინტეგრაციის სტრატეგია, რომლის დასტურიცაა 2014 წლის ივნისში ევროკავშირთან გაფორმებული ხელშეკრულებები ასოცირებისა და თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ. აღნიშნული შეთანხმებები კიდევ უფრო აღრმავებს ქართული კანონმდებლობის ევროკავშირის მოდელთან დაახლოების პროცესს, რომლის ერთ-ერთი შემადგენელია მცირე ბიზნესის დაჩქარებული განვითარების ხელშეწყობა. მცირე ბიზნესის ხელშეწყობა ევროკავშირში ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარ განმახორციელებელ ფაქტორად არის აღიარებული და უკანასკნელი 10 წლის მანძილზე ამ კუთხით განსაკუთრებული ქმედებები ხორციელდება, რაც აუცილებლად გასათვალისწინებელია საქართველოსთვის მცირე ბიზნესთან დამოკიდებულების თვალსაზრისით.

21-ე საუკუნის პირველ ათწლეულში საქართველოში ბიზნესის განვითარების კუთხით მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა. საქართველოს კონსტიტუციის 30-ე მუხლის თანახმად, „შრომა თავისუფალია, სახელმწიფო ვალდებულია ხელი შეუწყოს თავისუფალი მენარმეობისა და კონკურენციის განვითარებას“. უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში მნიშვნელოვნად გამარტივდა საწარმოთა რეგისტრაციისა და ბიზნესის დაწყების პროცედურები. ამის შედეგად საქართველომ საუკეთესო შედეგები გამოავლინა ისეთ ინდიკატორებთან მიმართებაში, როგორიცაა „ბიზნესის დაწყებასთან დაკავშირებული პროცედურები“

და „ბიზნესის დასაწყებად საჭირო დღეების რაოდენობა“. შესაბამისად, ქვეყანამ ამ მაჩვენებლებით მსოფლიოში მე-8 და მე-3 ადგილები დაიკავა. აღნიშნულ სფეროში განხორციელებული რეფორმები მნიშვნელოვანია თავისი მასშტაბითა და ხარისხით. რეგისტრაციის პროცედურების გაიოლებით მნიშვნელოვნად გაიზარდა ახლად დარეგისტრირებულ საწარმოთა რაოდენობა. დასრულდა მონაცემთა ბაზის გაერთიანება, სადაც თავი მოიყარა სარეგისტრაციო, უძრავი, მოძრავი და არამატერიალური ქონების, გირავნობის, იპოთეკის, საკადასტრო, ტექნიკური ინვენტარიზაციის ბიუროს, სალიზინგო რეესტრის და სხვა მონაცემებმა.

საქართველოში სადღეისოდ ძალზე მცირე რაზაა გაკეთებული მცირე ბიზნესისათვის ხელსაყრელი საკანონმდებლო ცვლილებების შემოღების კუთხით, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ საგადასახადო კოდექსში შეტანილ მუხლებს მიკრო- და მცირე საწარმოთა დაბეგვრის კუთხით და საბაჟო პროცედურების გამარტივების საკითხს. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, მიმდინარე ეტაპზე საქართველოში გარდაუვლად მიგვაჩნია მცირე და საშუალო ბიზნესის საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული საფუძვლების გამტკიცება. ამ მიზნით, შესაბამისად, საჭიროა:

- მიღებულ იქნას კანონი მცირე და საშუალო საწარმოების შესახებ;

- შეიქმნას მცირე ბიზნესის ადმინისტრაციული ორგანო, რომელიც უზრუნველყოფს სტრატეგიული და ტაქტიკური ხასიათის ამოცანების რეალიზებას, უზრუნველყოფს ქვეყანაში მცირე ბიზნესის პოლიტიკის შემუშავებას და განხორციელებას, მასში ყველა დაინტერესებული მხარის ჩართვას და საქმიანობის კოორდინაციას.

ამ კუთხით დღეისათვის საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროში შემუშავებულია პროექტი, რომელიც ითვალისწინებდა 2015 წლიდან მცირე ბიზნესის ხელშემწყობი სააგენტოს შექმნას და 2015-2017 წლებში ამ მიმართულებით 150 მლნ ლარის ხარჯების გამოყოფას. ამ სამი

ნლის განმავლობაში ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ქვეყანაში 5 ათასი პროექტის განხორციელებას და 30000 ათასი სამუშაო ადგილის შექმნას გეგმავდა.

მიმდინარე ეტაპზე გადაუდებელი ამოცანაა ბიზნესის ხელშეწყობის აბსტრაქტული პოლიტიკის ტრანსფორმირება და მცირე და საშუალო სანარმოთა ხელშეწყობის კონკრეტულ პოლიტიკაზე გადასვლა, რომლის შედეგად ქვეყანაში ახლო მომავალში შესაძლებელი გახდება მაქსიმალური შედეგის მიღწევა ეკონომიკური აქტივობის, დასაქმებისა და საზოგადოებრივი კეთილდღეობის სფეროებში.

საქართველოში, მცირე ბიზნესის განვითარების საკანონმდებლო ბაზაში ცვლილებების პარალელურად, აუცილებელია პრაქტიკაში დაინერგოს „მცირე და საშუალო სანარმოთა ტესტი“ ანუ რეალური ზემოქმედების შეფასება, რომელიც გულისხმობს საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად ეკონომიკური, სოციალური და გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების გაანალიზებას, შესაბამისი პოლიტიკური არჩევანის გაკეთებას ხარჯთ-სარგებლიანობის შეფასების საფუძველზე. აღნიშნული ქმედებების განხორციელების საუკეთესო საშუალებას იძლევა ე.წ. „მცირე და საშუალო სანარმოთა ტესტი“ (SME Test). აღნიშნული ტესტის პრაქტიკაში დანერგვა საშუალებას მოგვცემს წინასწარ განისაზღვროს თუ რომელ ბიზნეს სეგმენტზე მოახდენს ზეგავლენას დაგეგმილი საკანონმდებლო ცვლილებები, გაიზომოს მცირე ბიზნესზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შედეგები და, შესაბამისად, შესაძლებელი გახდეს აღმოიფხვრას ან შემცირდეს მოსალოდნელი უარყოფითი შედეგები.

საქართველოში მცირე ბიზნესის წარმატებით განვითარების საქმეში აუცილებელია ასევე რეგულაციური ზემოქმედების ანალიზის (Regulatory Impact Analysis-RIA) გამოყენება, რომელიც გულისხმობს სხვადასხვა ხასიათის საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად მცირე სანარმოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების მუდმივი შეფასების განხორციელებას და მათ სავალდებულო გათვალისწინებას საკანონმდებლო ცვლილებების პროცესში.

ეროვნული მცირე ბიზნესის ინტერნაციონალიზაციის მაჩვენებლების ასამაღლებლად, უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა საერთაშორისო ბაზრებზე ქართული მცირე საწარმოს ოპერირების დამაბრკოლებელი გარემოებების შესწავლა. ქართული მცირე საწარმოების ინტერნაციონალიზაციის მაჩვენებლების გაუმჯობესების საქმეში განსაკუთრებული როლი განეკუთვნება სახელმწიფოს მხრიდან ხელშეწყობის ქმედებების განხორციელებას. ამ მიზნით მთავრობამ უნდა გაატაროს ეფექტური პოლიტიკა, რაც გულისხმობს სწრაფად მზარდ მცირე საწარმოთა ინტერნაციონალიზაციის საჭიროებაში გათვითცნობიერების ხელშეწყობას. ამასთან, მთავრობამ უნდა შეიმუშაოს სპეციალური პოლიტიკა და მოქმედებათა გეგმა, რომელიც საწარმოებს ბიზნესის ინტერნაციონალიზაციის ამოცანის შესრულებას გაუიოლებს.

მცირე და საშუალო ბიზნესის აღორძინებას სახელმწიფოს მხრიდან შესაბამისი წინაპირობების კომპლექსური მომზადება და კარგად გააზრებული ღონისძიებების პერმანენტული განხორციელება ესაჭიროება. მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების მსოფლიო გამოცდილება მოწმობს, რომ ამ სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ცვლილებების მომზადების საწყის ეტაპზე საზოგადოების და ბიზნეს წრეების აქტიური ჩართულობით შემუშავებული უნდა იქნეს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების სტრატეგია და თანდათანობით განხორციელდეს ღონისძიებები მისი იმპლემენტაციისათვის. სტრატეგია უნდა მოიცავდეს სახელმწიფოებრივი საბანკო-საკრედიტო პოლიტიკისა და საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფას, მენარმეთა საკონსულტაციო-საინფორმაციო მომსახურების ხელ-მისაწვდომობას და სხვა.

საქართველოში განხორციელებულმა დასაქმების ბევრმა პროგრამამ სასურველი შედეგი ვერ გამოიღო და ხელისუფლება დარწმუნდა, რომ არსებულ საწარმოებთან მუშაობა ახალი სამუშაო ადგილების შესაქმნელად არაპერსპექტიული გზაა. საქართველოს ეკონომიკაში დღეისათვის ცხადად გამოიკვეთა მთავარი პრიორიტეტი - მცირე მენარმეობის განვითარების

ხელშეწყობა, რომელსაც რეალურად შესწევს უნარი შეცვალოს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სურათი, გაზარდოს წარმოებული პროდუქციის და მომსახურების მოცულობა და აამაღლოს მოსახლეობის ცხოვრების დონე.

საქართველოს ხელისუფლებამ მცირე ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით შემდეგი სამი მთავარი საკითხი უნდა გადაჭრას:

1. *მცირე მენარმეობის ნახალისება* იმისათვის, რომ რაც შეიძლება ბევრმა დაუსაქმებელმა ან კიდევ არადამაკმაყოფილებლად დასაქმებულმა ადამიანმა გადაწყვიტოს საკუთარი საქმის დაწყება და გადადგას პირველი ნაბიჯები ამ მიმართებით;

2. *მცირე მენარმეთა სწავლება* იმისათვის, რომ სულ უფრო ბევრმა მენარმემ, საკუთარი საქმიანობის პირველივე ნაბიჯების გადადგმისას, რაც შეიძლება მეტი სწორი ეფექტიანი გადაწყვეტილების მიღება შეძლოს როგორც მმართველობითი, ისე პროფესიული განვითარების თვალსაზრისით;

3. *მცირე მენარმეების დახმარება გაყიდვებში* . იმისათვის, რომ მიიღონ პირველი შემოსავლები, რაც კიდევ უფრო გაზარდის მოტივაციას, დაეხმარება დამატებითი საჭირო სახსრების მოძიებაში, საწარმოო საშუალებების შეძენასა და გაუმჯობესებაში (ეს არის ყველაზე კრიტიკული საკითხი, რომლის გადაჭრაც ცალკე აღებულ ერთ მენარმეს ძალიან უჭირს, ან არ შეუძლია და ამის გარეშე საქმის დაწყების პერსპექტივასაც ვერ ხედავენ ადამიანები).

იმ შემთხვევაში, თუ ხელისუფლება ამ სამ კომპონენტზე ააგებს მცირე მენარმეთა მხარდაჭერის პროგრამას, მას საშუალება ექნება უახლოეს 3-5 წელიწადში მიიღოს 200 000-მდე მცირე საწარმო, რომლებიც ქვეყნის მშპ-ის 20-25% შექმნიან მომავალში. ამ ამოცანის გადაჭრა არც თუ ისე რთულია ხელისუფლებისთვის. ამას უბრალოდ სჭირდება თანმიმდევრული მოქმედების სტრატეგიის შემუშავება რამოდენიმე მიმართულებით, კერძოდ:

მცირე მენარმეობის ნახალისების კუთხით:

ა) უპირველეს ყოვლისა, ძალზე მნიშვნელოვანია მაგალითის

ძალა, კერძოდ, რაც უფრო მეტი ადამიანის შესახებ გავრცელდება ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ნულიდან დაიწყეს და დღეს აქვთ წარმატებული მცირე საწარმო, მით უფრო მეტი ადამიანი იფიქრებს, რომ მასაც აქვს უნარი და გაუჩნდება სურვილი შექმნას მცირე საწარმო. ამისათვის უბრალოდ ადგილებზე საჭიროა ინფორმაციის მოგროვება წარმატებული მცირე მეწარმეების შესახებ და მისი აქტიური გავრცელება საინფორმაციო საშუალებებით.

ბ) მეორე მნიშვნელოვანი საკითხია ამ მიმართულებით იდეების მიწოდება იმის თაობაზე, თუ რა შეიძლება გააკეთონ ადამიანებმა, რომლებმაც საკუთარი საქმის წამოწყება გადაწყვიტეს და რა შესაძლებლობები არსებობს. თუნდაც, მარტო ქვეყანაში იმპორტირებული საქონლის ჩამონათვალი ავიღოთ და შევთავაზოთ ხალხს ადგილზე დაიწყონ იგივეს წარმოება და სახელმწიფო თავის მხრიდან დაპირდეს ეროვნული პროდუქციის გაყიდვების სტიმულირებას შესაბამისი კამპანიების განხორციელებით, მარტო ეს იქნება მნიშვნელოვანი ბიძგი მცირე მეწარმეობის განვითარებისთვის.

გ) მესამე მნიშვნელოვანი საკითხია საინფორმაციო-საკონსულტაციო ცენტრის შექმნა, რომელიც გააცნობს ახლად დაწყებ ან მცირე მეწარმეობის მსურველებს ყველა იურიდიულ და ტექნიკურ დეტალს საკუთარი საქმიანობის დაწყების შესახებ.

მცირე მეწარმეთა სწავლების კუთხით:

ა) საქმიანობის დასაწყებად და წარმართვისთვის საჭიროა კომპეტენცია, ანუ მცირე მეწარმეთა მხრიდან მმართველობითი და ტექნიკური კომპეტენციის შეძენა საქმიანობის დასაწყებად და საწარმოებლად. ამ მიზნით სახელმწიფოს შეუძლია გამოაცხადოს ტენდერები სასწავლო პროგრამების შემუშავებაზე და ყველას, ვინც ამ სასწავლო პროგრამებს გაივლის, დაპირდეს დახმარებებს გაყიდვებში. ასეთ პირობებში სწავლების საფასურის ნაწილს დაწყები მეწარმეები თვითონაც გადაიხდიან.

ბ) საინფორმაციო ბიულეტენების მომზადება მცირე მეწარმეთათვის, რომელიც მოიცავს მათთვის მნიშვნელოვან ყველა

მიმდინარე ინფორმაციას, რჩევებს და განმარტებებს საკანონმდებლო-საგადასახადო ნიუანსებზე. ბიულეტენი ნელ-ნელა დაეხმარება მცირე მეწარმეებს საკუთარი საქმის განვითარებაში.

მცირე მეწარმეთა დახმარება გაყიდვების კუთხით:

ა) ამ პროგრამის მთავარი მამოძრავებელი ძალა უნდა გახდეს მცირე მეწარმეთა დახმარება ადრეულ გაყიდვებში. დღეს ასეთი დახმარებისათვის ყველაზე კარგი წინაპირობა არსებობს - „იყიდება ეროვნული პროდუქტი, დაეხმარე ეკონომიკას და მცირე მეწარმეობის განვითარებას საქართველოში“. იგი უნდა გახდეს ეროვნული კამპანია, რომელსაც ექნება შთამბეჭდავი ეფექტი.

ბ) მეორე მნიშვნელოვანი ფაქტორია სპეციალურია ბაზრობების, სავაჭრო ადგილების ორგანიზება მცირე მეწარმეთათვის და სარეკლამო კატალოგების მომზადება. ასევე საჭირო იქნება საკუთარი ინტერნეტ-პორტალის შექმნა, სადაც მცირე მეწარმეები შეძლებენ საკუთარი პროდუქციისა და მომსახურების შესახებ ინფორმაციის განთავსებას.

დაბოლოს, **დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს**, რომ საქართველოს ხელისუფლებამ, რომელიც მცირე ბიზნესთან მიმართებაში მრავალი გადაუჭრელი პრობლემის წინაშე აღმოჩნდა, დროული პირველი ნაბიჯები გადადგა პრიორიტეტული დარგის - სოფლის მეურნეობის - პროდუქციის წარმოების სტიმულირებისათვის, იაფი კრედიტის ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად. ამჟამად, ქვეყნის დღის წესრიგში დგას მცირე მეწარმეობის ეფექტიანობის ზრდაზე ფოკუსირებული პოლიტიკის გადაუდებელი განხორციელების საჭიროება ევროკავშირის მოთხოვნათა შესაბამისად, რაც ხელს შეუწყობს სამომავლოდ სოციალურ-ეკონომიკურ პრობლემათა გადაწყვეტას და ევროინტეგრაციის პროცესის დაჩქარებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. თანაინვესტირების ფონდის ინვესტორები და პრიორიტეტები//<http://www.netgazeti.ge/GE/105/business/23978/>.

2. იაშვილი გ. სტრატეგიული მენეჯმენტი მცირე და საშუა-

აღო სანარმოებში. - თბილისი: საგამომცემლო სახლი “ტექნიკური უნივერსიტეტი”, თბ., 2009.

3. მექვაბიშვილი ე., „მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარება, როგორც საშუალო კლასის ფორმირების უმნიშვნელოვანესი პირობა“. <http://social-democrats-georgia.Blospot.Com/2010/07/blog-post.html> (2.07.2023).

4. მცირე ბიზნესში კვლავ დიდი პრობლემებია// http://www.for.ge/view.php?for_id=27001&cat=1.

5. როგორ დავინყო ბიზნესი. გაზამკვეთი/საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო// http://www.businessombudsman.ge/cms/site_images/rogor%20daviwyo%20biznesi.pdf.

6. საპარტნიორო ფონდი // <http://www.fund.ge>.

7. საქართველოს ეროვნული ბანკის 2021 წლიური ანგარიში. - თბ., 2022.

8. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=229&lang=geo.

9. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=211&lang=geo.

10. სახელმწიფო პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“// <http://nasp.gov.ge/geo/static/3051>.

11. A “Small Business Act” (SBA). For Europe, Brussels, 25. 6. 2018.

12. Bernard M., Drouet M., Echaudemaison Claude-D., Pinet N. Un monde en mouvement. Classe de terminal BI Paris: Editios Nathan. 2017.

13. Construireune Europe entrepreneuriale. Les activitds de l’Union en faveur des petites et moyennes entreprises (PME) I Rapport de la Commission au Conseil, au ParlementEuropden, au Comitedconomique et social et au Comitd des Regions, 2000.

REFERENCES:

1. Co-investment fund investors and priorities//<http://www.netgazeti.ge/GE/105/business/23978/>.
2. Iashvili G. Strategic management in small and medium enterprises. - Tbilisi: "Technical University" publishing house, Tb., 2009.
3. Mekvabishvili E., "Development of small and medium entrepreneurship as the most important condition for the formation of the middle class". [http://social-democrats-georgia. Blospot. Com/2010/07/blog-post.html](http://social-democrats-georgia.Blospot.Com/2010/07/blog-post.html) (2.07.2023).
4. There are still big problems in small business//http://www.for.ge/view.php?for_id=27001&cat=1.
5. How to start a business. Guide/Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia//http://www.businessombudsman.ge/cms/site_images/rogor%20daviwyo%20biznesi.pdf.
6. Partnership Fund // <http://www.fund.ge>.
7. 2021 annual report of the National Bank of Georgia. - Tb., 2022.
8. National Statistical Service of Georgia: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=229&lang=geo.
9. National Statistics Office of Georgia: http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=211&lang=geo.
10. State program "Enterprise in Georgia" // <http://nasp.gov.ge/geo/static/3051>.
11. A "Small Business Act" (SBA). For Europe, Brussels, 25. 6. 2018.
12. Bernard M., Drouet M., Echaudemaison Claude-D., Pinet N. Un monde en mouvement. Classe de terminal VI Paris: Editios Nathan. 2017.
13. Construire une Europe entrepreneuriale. Les activités de l'Union en faveur des petites et moyennes entreprises (PME) I Rapport de la Commission au Conseil, au Parlement Européen, au Comité économique et social et au Comité des Régions, 2000.

MAIN DIRECTIONS AND PRIORITIES OF STRENGTHENING STATE SUPPORT FOR SMALL BUSINESSES IN GEORGIA

Valer Matcharashvili

Doctoral student of the Faculty of Business Technologies,
Georgian Technical University,
valer.matcharashvili@yahoo.com

Valeri Mosiashvili

Doctor of Economics, Professor
Georgian National University, GNU
vmosiashvili@seu.edu.ge

RESUME

The article is related to the point that the development of small and medium-sized businesses is one of the priority tasks. Small and medium business, as a subsystem of the national economy, as a special form of economic activity, cannot develop only thanks to the conditions created for it, no matter how favorable they may be. In the national economy, special institutions must be created and “grown” that ensure the sustainable operation of small and medium-sized businesses. The evolution of approaches to the study of the concept of “success” in various fields of science is discussed, and based on this, its essence is specified, the features of the success of small and medium-sized businesses in our country are analyzed. The analysis of success factors is included. The author’s classification of factors is given, based on their division into internal and external factors; Internal factors control the companies themselves, while external factors go beyond the boundaries of the companies and affect the company’s activities as a whole.

Key words: small business, state support, grant, production growth, entrepreneurship.